

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3299

[Total No. of Pages : 4

[5052]-11

M. Ed (Semester -I)

**101: EDUCATION IN GLOBAL SOCIETY - PHILOSOPHY
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers to question No. 1 and 2 should be between 350-400 words each.*
- 4) *Answer to question No. 3 should be between 130-150 words each.*
- 5) *In any situation students will not get suppliment.*

Q1) Explain the philosophy of Dr. Babasaheb Ambedkar with respect to -

- a) Philosophy of life
- b) Learn, unite and fight
- c) Educational contribution

[15]

OR

Explain the educational thoughts of Rousseau with respect to

- a) Curriculum
- b) Freedom and discipline
- c) Women education.

Q2) What are the basic tenents of Idealism? Write its educational implication with reference to following points

- a) Aims of education
- b) Curriculum
- c) Teacher-pupil relationship.

[15]

OR

What are the basic Tenents of Buddhism? Write its educational implication with reference to following points-

- a) Curriculum
- b) Learning and Teaching method
- c) Freedom and discipline

P.T.O.

Q3) Write short notes (any four)

[20]

- a) Meaning and definition of philosophy
- b) Need of philosophy to a Teacher
- c) Branches of philosophy
- d) Concept of values
- e) Inculcate social values through Education
- f) Co-curricular activities for National values

Total No. of Questions : 3]

P3299

[5052]-11

M. Ed. (Semester -I)

101: विश्विक समाजातील शिक्षण-तत्वज्ञान
(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) प्रश्न क्र. 1 व 2 ची उत्तरे 350-400 शब्दांत लिहावित.
4) प्रश्न क्र. 3 ची उत्तरे 130-150 शब्दांत लिहावित.
5) कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्याला पुरवणी मिळणार नाही.

प्रश्न 1) डॉ. आंबेडकरांचे तत्वज्ञान पुढील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

- अ) शिका, संघटित व्हा व संघर्ष करा.
ब) जीवन-तत्वज्ञान
क) शैक्षणिक योगदान

किंवा

रूसोचे शैक्षणिक विचार पुढील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

- अ) अभ्यासक्रम
ब) स्वातंत्र्य व शिस्त
क) महिला-शिक्षण

प्रश्न 2) आदर्शवादाची मूलभूत तत्वे कोणती? खालील मुद्यांच्या आधारे आदर्शवादाचे शैक्षणिक उपयोजन लिहा. [15]

- अ) शिक्षणाची ध्येय
ब) अभ्यासक्रम
क) शिक्षक-विद्यार्थी संबंध

किंवा

बौध्द तत्वज्ञानाची मूलभूत तत्वे कोणती? खालील मुद्यांच्या आधारे बौध्द तत्वज्ञानाचे शैक्षणिक उपयोजन लिहा.

- अ) अभ्यासक्रम
- ब) अध्ययन-अध्यापन पध्दती
- क) स्वातंत्र्य व शिस्त

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) तत्वज्ञानाचा अर्थ व व्याख्या
- ब) शिक्षकासाठीची तत्वज्ञानाची गरज
- क) तत्वज्ञानाच्या शाखा
- ड) मूल्यांची संकल्पना
- इ) शिक्षणातून सामाजिक मूल्यांची रूजवणूक
- फ) राष्ट्रीय मूल्यांसाठी सहशालेय उपक्रम

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3300

[Total No. of Pages : 4

[5052]-12
M. Ed. (Semester -I)
EDUCATION IN GLOBAL SOCIETY
102: Sociological Foundation of Education
(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) State the meaning of educational sociology. Explain the difference of educational sociology and sociology of education. State the functions of educational sociology. **[15]**

OR

Write the meaning and need of education opportunity and social justice. explain the efforts taken by Government for the equality of educational opportunity.

Q2) Compare Tolitarian state and democracy state regarding following points.**[15]**

- a) Meaning, Nature and Features
- b) Aims and objectives of Education
- c) Curriculum
- d) Methods of teaching
- e) School administration

OR

What is Globalization? State the challenges before education, due to Globalization. Suggest various ways to overcome these challenges.

P.T.O.

Q3) Answer the following (any four)

[20]

- a) Education and peer group
- b) Reforming in evaluation
- c) Activities to inculcate emotional integration
- d) Views of Evan Illich on De-schooling
- e) Concept of secularism
- f) Process of socialization

Total No. of Questions : 3]

P3300

[5052]-12

M. Ed. (Semester -I)

EDUCATION IN GLOBAL SOCIETY

102 : Sociological Foundation of Education

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) शैक्षणिक समाजशास्त्राचा अर्थ सांगा. शैक्षणिक समाजशास्त्र व शिक्षणाचे समाजशास्त्र यातील फरक स्पष्ट करा. शैक्षणिक समाजशास्त्राची कार्ये सांगा. [15]

किंवा

शिक्षणाच्या समानतेची संधी व सामाजिक न्यायाचा अर्थ व गरज लिहा. शैक्षणिक समानतेची संधी साठी शासनाने कोणकोणते प्रयत्न केले आहेत ?

प्रश्न 2) हुकूमशाही व लोकशाही राज्य व्यवस्थांची तुलना पुढील मुद्दांच्या आधारे करा. [15]

- अ) अर्थ, स्वरूप व वैशिष्ट्ये
ब) शिक्षणाची ध्येये व उद्दिष्ट्ये
क) अभ्यासक्रम
ड) अध्यापन पध्दती
इ) शालेय प्रशासन

किंवा

जागतिकीकरण म्हणजे काय ? जागतिकीकरणामुळे शिक्षणासमोर निर्माण झालेली आव्हाने सांगा. या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी विविध मार्ग सूचवा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (फक्त चार)

[20]

- अ) शिक्षण आणि समवयस्क गट
- ब) मूल्यमापनातील पुर्नबांधणी
- क) भावनिक एकात्मता वाढीस लावण्यासाठी उपक्रम
- ड) निःशाला करणाबाबत इव्हान इलिचचे विचार
- इ) धर्मनिरपेक्षतेची संकल्पना
- फ) समाजीकरणाची प्रक्रिया

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) समष्टिवादी तत्वांचे अध्ययन अध्यापनातील उपयोजन
- ब) ऑलपोर्टच्या उपपत्तीनुसार व्यक्तिमत्वाचे गुणविशेष लिहा
- क) कारक कौशल्य विकासातील प्रत्याभरणाचे महत्व स्पष्ट करा
- ड) समस्या विमोचनाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा
- ई) कार्ल रॉजर्सच्या व्यक्तिमत्व उपपत्तीचे महत्व लिहा.
- फ) व्यक्तिमत्व मापनाचे साधन म्हणून मुलाखतीचे महत्व स्पष्ट करा

Total No. of Questions : 3]

P3301

[5052]-13

M. Ed (General) (Semester -I) (Credit Based)

103: प्रगत शैक्षणिक विकासाचे मानसशास्त्र (Education)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) कोहलबर्गच्या मते नैतिक विकासाच्या पातळ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांच्या विचार वर्तन आणि भावना यांच्यावर नैतिक विकासाचा कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा. [15]

किंवा

स्व संकल्पना म्हणजे काय? विद्यार्थ्यांच्या स्व संकल्पनेवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांची स्वसंकल्पना विकसित करण्यासाठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल?

प्रश्न 2) फ्रॉईडची मनोविश्लेषणवादी संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमधील वर्तन समस्यांचे निराकरण करताना या संकल्पनेतील विविध निदान व उपचार पध्दतींचा वापर शिक्षक या नात्याने कसा कराल ते सविस्तर लिहा. [15]

किंवा

पियाजेच्या बोधनिक विकास उपपत्तींचे स्वरूप स्पष्ट करा. या उपपत्तीनुसार विकासाच्या विविध अवस्था कोणत्या ते लिहा. विद्यार्थ्यांच्या बोधात्मक विकासासाठी शिक्षक म्हणून कोणत्या अध्ययन अनुभवांचे आयोजन कराल ते सोदाहरण लिहा.

Q3) Write short notes (any four)

[20]

- a) Application of Gestalt's principles in Teaching-learning
- b) Write traits of personality according to allport theory
- c) Explain importance of feedback in the development of motor skills
- d) Explain steps of problem solving
- e) Write importance of carl Roger's personality theory
- f) Explain the importance of interview as a Tool of measurement of personality

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3301

[Total No. of Pages : 4

[5052]-13

M. Ed (General) (Semester -I) (Credit Based)
103: ADVANCED EDUCATIONAL DEVELOPMENTAL
PSYCHOLOGY (Education)
(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) Word limit for question 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) No supplement will be provided to the student.*

Q1) Explain the levels of moral development according to Kohlberg, with examples. Explain how moral development affects students' thinking, behaviour and emotions. **[15]**

OR

What do you mean by self-concept? Explain factors affecting self-concept of students. What efforts will you take to develop self-concept of student.

Q2) Explain the concept of psychoanalysis by Freud. Write in detail, as a teacher, how will you use various diagnostic and remedial therapies of psychoanalysis to solve students' behavioural problems. **[15]**

OR

Explain Piaget's nature of cognitive development theory. Write various stages of development according to this theory. As a teacher, which learning experiences will you provide for the cognitive development of student's? Illustrate with examples.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3302

[Total No. of Pages : 4

[5052]-14

M. Ed (Semester -I)

**104: ADVANCE PSYCHOLOGY OF LEARNING
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain the concept of intelligence. What are the various types of intelligence tests? How these tests are useful in various aspects of education? **[15]**

OR

What is information processing? Explain the model of information processing by Donald Norman with suitable illustrations.

Q2) Explain Skinner's operant conditioning theory, with examples, How can the teacher use method of conditioning in classroom teaching? **[15]**

OR

Explain concept of Models of Teaching. Illustrate olixer's Juri's prudential model with all its phases.

P.T.O.

Q3) Answer the following (any four)

[20]

- a) Write any two techniques for developing creativity
- b) Write the characteristics of emotionally intelligent people
- c) Write in short about the need of research in punishment and classroom management
- d) What are various stages in Role-play model of teaching?
- e) Proper motivation is essential for effective learning. Explain with examples.
- f) How will you do evaluation of learning resources?

Total No. of Questions : 3]

P3302

[5052]-14

M. Ed (Semester -I)

104 : ADVANCE PSYCHOLOGY OF LEARNING

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) बुद्धिमत्तेची संकल्पना स्पष्ट करा. बुद्धिमापन चाचण्यांचे विविध प्रकार कोणते? शिक्षणातील विविध पैलूंसाठी या चाचण्या कशा उपयुक्त ठरतात. [15]

किंवा

माहिती प्रक्रियाकरण म्हणजे काय. डोनाल्ड नॉर्मनचे माहिती प्रक्रियाकरण मॉडेल सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) स्किनरची साधक अभिसंधान उपपत्ती सोदाहरण स्पष्ट करा. वर्गाध्यापनात शिक्षक अभिसंधान पध्दतीचा कसा वापर करेल. [15]

किंवा

अध्यापनाची प्रतिमाने स्पष्ट करा. ऑलिव्हरचे न्यायतत्व अन्वेषण प्रतिमान सर्व पायऱ्यासह सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) सर्जनशीलतेच्या विकासाची कोणतीही दोन तंत्रे लिहा.
- ब) भावनिक बुद्धिमान व्यक्तीची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.
- क) शिक्षा व वर्गव्यवस्थापन यातील संशोधनाची गरज थोडक्यात लिहा.
- ड) भूमिका पालन प्रतिमानाच्या विविध पायऱ्या कोणत्या?
- इ) 'परिणामकारक अध्ययनासाठी योग्य प्रेरण आवश्यक असते' सोदाहरण स्पष्ट करा.
- फ) अध्ययन साधनांचे मूल्यमापन कसे कराल.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3303

[Total No. of Pages : 4

[5052]-15

M. Ed. (Semester -I)

105 : EDUCATIONAL RESEARCH METHODOLOGY

(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Maxi. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130-150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) You are supposed to conduct a research on effectiveness of programmes on the awareness of water literacy. prepare research proposal considering following points. **[15]**

- a) Objectives
- b) Hypothesis (two)
- c) Variables
- d) Importance of research
- e) Area of Research
- f) Scope of research

OR

What are the methods of research? Explain historical method of educational research with suitable example.

Q2) Which are the sources of research problem? State the criteria of solution of research problem. Write the statement of research problem in different forms. according to research method. **[15]**

OR

Explain the concept of sampling. Explain probability sampling method with example.

P.T.O.

Q3) Write short notes on (any 4)

[20]

- a) Different sources of generating knowledge.
- b) APA style of writing references.
- c) Scope of educational research.
- d) Assumptions-meaning and role.
- e) Case study.
- f) Difference between fundamental and applied research.

Total No. of Questions : 3]

P3303

[5052]-15

M. Ed. (Semester -I)

105 : EDUCATIONAL RESEARCH METHODOLOGY

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350-400.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130-150.
5) पुरवणी दिली जाणार नाही.
6) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) तुम्हाला 'जलसाक्षरता विषयक जाणीवेवर उपक्रमांच्या परिणामकारकतेचा अभ्यास या विषयावर संशोधन करावयाचे आहे असे समजा त्यासाठी खालील मुद्दे विचारात घेऊन संशोधनाचा आराखडा लिहा. [15]

- अ) उद्दिष्टे
ब) परिकल्पना (दोन)
क) चले
ड) संशोधनाचे महत्व
ई) संशोधनाचे क्षेत्र
फ) संशोधनाची व्याप्ती

किंवा

संशोधनाच्या विविध पध्दती कोणत्या? शैक्षणिक संशोधन पध्दतीतील ऐतिहासिक संशोधन पध्दती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) संशोधन समस्येचे स्रोत कोणते? संशोधन समस्या निवडीचे निकष लिहा. संशोधन समस्येचे विधान वेगवेगळ्या संशोधन पध्दतीनुसार लिहा. [15]

किंवा

नमुना निवडीची संकल्पना स्पष्ट करा. संभाव्यता नमुना निवड पध्दती उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

- अ) ज्ञाननिर्मितीचे विविध स्रोत
- ब) संदर्भ लिहिण्याची APA शैली
- क) शैक्षणिक संशोधनाची व्याप्ती
- ड) गृहितके-अर्थ आणि भूमिका
- ई) व्यक्ती अभ्यास
- फ) मूलभूत व उपयोजित संशोधनातील फरक

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3304

[Total No. of Pages : 6

[5052]-16

M. Ed. (General) (Semester - I)

DATA COLLECTION & INFERENCE STATISTICS

(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to right indicate full marks.
- 3) Word limit for questions of 15 marks is about 350-400 words.
- 4) Word limit for questions of 05 marks is about 130-150 words.
- 5) No supplements will be provided to the student.
- 6) Use of simple calculator and statistical table is allowed.

- Q1) a) Calculate coefficient of correlation from following data using the product moment method and interpret your answer. [10]

Students	A	B	C	D	E	F	G	H	I
X Score	10	13	08	12	17	19	20	24	08
Y Score	06	11	07	03	02	09	06	05	10

- b) Write a note on-Interview Schedule [5]

OR

- a) In a study of game preference, 300 students of a school were asked to select the game which they liked most, out of games football, cricket & chess. Data obtained is as follow:

Football	Cricket	Chess
50	180	70

Does distribution of game preference differ significantly found that to be expected if game preference is equally distributed? Interpret your answer. [5]

P.T.O.

- b) A distribution of scores is with a mean of 30 and standard deviation of 10. If we may assume normally, what score limits will include middle 60% of the cases? [5]
- c) Write a note on-organization of data. [5]

Q2) The objective of experimental study was to determine the effect of the different methods of teaching on the achievement in science subject. three groups, each consisting of four students of class IX, assigned randomly were taught through these three different methods of teaching. The scores obtained on a achievement test were recorded as follow:

Group I	Group II	Group III
8	3	9
7	6	7
5	1	4
9	2	3

Test the difference between groups by adopting the analysis of variance technique (ANOVA) [15]

OR

- a) A teacher gave a emotional intelligence test to the 51 students of his class . The Teacher implemented programs for enhancement of emotional intelligence and emotional intelligence test was re-administered. The data obtained were as follow:

	Pre-test	Post-test
Mean	31.4	36.9
Standard Deviation	6.1	7.5
Coefficient of correlation = 0.69		

Test significance of difference between mean scores of pre-test and post-test. Interpret your answer. [10]

- b) Use the following data and determine the regression equation of Y on X. predict the probable scores in science of student whose marks in mathematics are 60. [5]

Mathematics (X)	Science (Y)
Mean = 85	Mean = 80
S.D. = 15	S.D. = 13
Coefficient of correlation = 0.80	

Q3) Write notes on any four of the following. [20]

- a) Need of appendices
- b) Aptitude test
- c) Chapterization in research report
- d) Multiple correlation
- e) Teleconferencing
- f) Measures of variability

Total No. of Questions : 3]

P3304

[5052]-16

M. Ed. (General) (Semester - I)

DATA COLLECTION & INFERENCE STATISTICS

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.

2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) मराठी भाषांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) अ) खालील माहितीवरून पिरसनच्या परिघात परिगुणन पध्दतीने सहसंबंध सहगुणक काढा आणि तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [10]

विद्यार्थी	अ	ब	क	ड	इ	फ	ग	ह	ई
X प्राप्तांक	10	13	08	12	17	19	20	24	08
Y प्राप्तांक	06	11	07	03	02	09	06	05	10

ब) टीप लिहा- मुलाखत सूची

[5]

किंवा

अ) खेळाचे प्राधान्यक्रम ठरविण्यासाठी हाती घेतलेल्या एका अभ्यासात, 300 शालेय विद्यार्थ्यांना फुटबॉल, क्रिकेट आणि बुद्धिबळ या तीनपैकी त्यांचा सर्वात आवडता खेळ निवडण्यास सांगण्यात आले. संकलित माहिती खालीलप्रमाणे.

फुटबॉल	क्रिकेट	बुद्धिबळ
50	180	70

जर अपेक्षित खेळ प्राधान्य समानता वितरणानुसार असेल तर खेळाचे दिलेले वितरण समानता वितरणापेक्षा लक्षणीयरित्या वेगळे आहे का? तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [5]

ब) प्राप्तांकाच्या एका वितरणाचे मध्यमान 30 व प्रमाण विचलन 10 आहे. जर वितरण प्रसामान्य आहे असे गृहीत धरले तर मधले 60% विद्यार्थींच्या गुण मर्यादा कोणत्या? [5]

क) टीपा लिहा. माहितीचे संघटन [5]

प्रश्न 2) तीन वेगवेगळ्या अध्यापन पध्दतीचा विज्ञान विषयातील संपादनावर होणारा परिणाम निश्चित करणे हे एका प्रायोगिक अभ्यासाचे उद्दिष्ट होते. इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांचे प्रत्येक गटात चार विद्यार्थी याप्रमाणे तीन गट यादृच्छिक पणे केले. नंतर त्या तीन गटांना तीन वेगवेगळ्या अध्यापन पध्दतींनी शिकविले. संपादन चाचणीतील प्राप्त गुण खालीलप्रमाणे:

गट I	गट II	गट III
8	3	9
7	6	7
5	1	4
9	2	3

प्रसरण विश्लेषण तंत्राचा (ANOVA) उपयोग करून गटांमधील फरक तपासा. [15]

किंवा

अ) एका शिक्षकाने त्याच्या वर्गातील 51 विद्यार्थ्यांना भावनिक बुद्धिमत्तेची चाचणी दिली. नंतर त्यांनी भावनिक बुद्धिमत्तेच्या वाढीसाठी कार्यक्रमाची अंमलबजावणी केली आणि भावनिक बुद्धिमत्ता चाचणी पुन्हा दिली. संकलित माहिती खालीलप्रमाणे:

पूर्व चाचणी उत्तर चाचणी

मध्यमान	31.4	36.9
प्रमाण विचलन	6.1	7.5
सहसंबंध सहगुणक	= 0.69	

पूर्व चाचणी व उत्तर चाचणीच्या मध्यमानातील फरकाची सार्थकता तपासा. तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [10]

- ब) खालील महितीचा वापर करून, प्रतिगम समीकरण, y वर अवलंबून असलेले x चे समीकरण तयार करा. ज्या विद्यार्थ्याला गणितात 60 प्राप्तांक असतील त्याला विज्ञानात किती प्राप्तांक असतील याचे भाकित करा.

[5]

गणित (X)	विज्ञान (Y)
मध्यमान = 85	मध्यमान = 80
प्रमाण विचलन = 15	प्रमाण विचलन = 13
सहसंबंध सहगुणक = $r_{xy} = 0.80$	

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टिपा लिहा

[20]

- अ) परिशिष्टांची गरज
- ब) अभियोग्यता चाचणी
- क) संशोधन अहवालातील प्रकरणीकरण
- ड) बहुविध सहसंबंध
- इ) टेलिकॉन्फरन्सिंग
- फ) विचलनशीलतेची परिमाणे

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3305

[Total No. of Pages : 2

[5052]-21

M. Ed. (General) (Semester -II)

205 : EDUCATION MANAGEMENT (Optional Paper - I)

(2013 Pattern) (Credit Based)

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for question 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain meaning and nature of leadership. Explain with examples, leadership styles (types). Write necessary situation for leadership styles. **[15]**

OR

Explain concept of Accreditaion. Explain with examples the roll and function of NAAC to the quality management in Higher education.

Q2) Explain the concept & importance of Institutinal planning why is if necessary for a manager to take care of Human resources in Institutional planning? Explain with suitable example. **[15]**

OR

Write nature of decisons making. Explain with examples centralization action and Decentralization of decision making. with their merits and limitations.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

- a) Need of management in the field of Education.
- b) Explain concept of quality management in Education.
- c) Application of management concept in curriculum development.
- d) Write functions of directorate of Education.
- e) New trends and techniques of modern supervision.
- f) Principles of Educational finance.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P3305

[5052]-21

M. Ed. (General) (Semester -II)

205 : शैक्षणिक व्यवस्थापन (Optional Paper - I)

(2013 Pattern) (Credit Based)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पुर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांसाठी शब्दमर्यादा 350 शब्द ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांसाठी शब्दमर्यादा 130 शब्द ते 150 शब्द.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) नेतृत्वाचा अर्थ व स्वरूप स्पष्ट करा. नेतृत्वाच्या शैलीसोदाहरण स्पष्ट करा. नेतृत्वशैलीसाठी आवश्यक परिस्थिती लिहा. [15]

किंवा

अधिस्विकृती संकल्पना स्पष्ट करा. उच्च शिक्षणातील गुणवत्तेचे व्यवस्थापन करण्यासाठी नॅकची भूमिका व कार्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) संस्थानिहाय नियोजन संकल्पना व महत्व स्पष्ट करा. संस्थानिहाय नियोजन करताना व्यवस्थापकाला मानवी साधन संपत्तीची काळजी घेणे का आवश्यक आहे. ते सोदाहरण लिहा. [15]

किंवा

निर्णय प्रक्रियेचे स्वरूप लिहा. केंद्रीत आणि विकेंद्रीत निर्णय प्रक्रिया गुणदोषासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

- अ) शैक्षणिक क्षेत्रात व्यवस्थापनाची गरज
ब) शिक्षणातील गुणवत्ता व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.
क) अभ्यासक्रम विकसनात व्यवस्थापनाचे उपयोजन.
ड) शिक्षण संचालनालयाची कार्ये लिहा.
ई) आधुनिक पर्यवेक्षणाचे नव प्रवाह आणि तंत्रे
फ) शैक्षणिक वित्तची त्वते लिहा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3306

[Total No. of Pages : 2

[5052]-22

M. Ed. (General) (Semester -II)

**206 : COMPARATIVE EDUCATION (Optional - Paper - 2)
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers to Q. 1 & 2 should be between 350 to 400 words each.*
- 4) *Answers to Q.3 should be between 140 to 150 words each.*
- 5) *Students should follow the given word limitations.*
- 6) *In any situation students will not get suppliments.*

Q1) Explain the impact of globalisation on Indian Education. **[15]**

OR

How has India addressed the challenges of adult and women Education?
Discuss in the light of the philosophy, organisational pattern and efforts made
by the government and private sector.

Q2) Compare the organisation and problems of teacher education programmes in
the changing socio-politico-economic context of India and Japan. **[15]**

OR

Describe the broad features of curriculum of school education and teacher
education system in the U.S.A.

Q3) Write short note (any four) **[20]**

- a) Types of comparative studies in Education.
- b) Distinction between comparative Education and International Education.
- c) Rethinking comparative education for a new international order.
- d) Challenges of vocational and technical education in China.
- e) Distance education in Australia.
- f) Problems of education in Pakistan.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P3306

[5052]-22

M. Ed. (General) (Semester -II)

206 : COMPARATIVE EDUCATION (Optional - Paper - 2)
(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400.
4) प्रश्न क्र. 3 साठी शब्द मर्यादा 140 ते 150.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावे.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) भारतीय शिक्षणावर जागतिकीकरणाचा झालेला परिणाम स्पष्ट करा. [15]

किंवा

भारत प्रौढ आणि स्त्री शिक्षणातील समस्यांना कशा प्रकारे सामोरे जातो आहे? तात्त्विक सिध्दांत संघटनात्मक पध्दती आणि शासन व वैयक्तिक क्षेत्रामध्ये होणाऱ्या प्रयत्नांना लक्षात ठेवून विवेचन करा.

प्रश्न 2) भारत आणि जपानच्या बदलत्या सामाजिक-राजनैतिक-आर्थिक संदर्भांमध्ये शिक्षक शिक्षण कार्यक्रमाचे आयोजन आणि समस्यांची तुलना करा. [15]

किंवा

संयुक्त राष्ट्र अमेरिकेमधील विद्यालयी शिक्षणाचा अभ्यासक्रम आणि शिक्षक शिक्षण पध्दतीच्या मुख्य विशेषतांचे वर्णन करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) [20]

- अ) शिक्षणामध्ये तुलनात्मक अभ्यासाचे प्रकार
ब) तुलनात्मक शिक्षण आणि आंतरराष्ट्रीय शिक्षण यातील फरक
क) नवीन आंतरराष्ट्रीय व्यवस्थेसाठी तुलनात्मक शिक्षणाचा पुनर्विचार
ड) चीनची व्यावसायिक आणि तांत्रिक शिक्षणातील आव्हाने
ई) ऑस्ट्रेलियातील दुरस्थ शिक्षण
फ) पाकिस्तानमधील शिक्षणातील समस्या

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टीपा लिहा:

[20]

- अ) शिक्षक शिक्षणाची उद्दिष्टे
- ब) सर्वसमावेशक शिक्षणासाठी शिक्षकाची भूमिका
- क) शिक्षक शिक्षण व्यावसायिकतेतील आचारसंहिता
- ड) सेवांतर्गत व्यावसायिक प्रशिक्षणाची गरज
- इ) गटचर्चेची उद्दिष्टे
- फ) शिक्षक व्यावसायिक संघटनांची कार्ये

Total No. of Questions : 3]

P3307

[5052]-23

M. Ed (Semester -II) (General)

207: TEACHER EDUCATION (Optional Paper)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) मुक्त विद्यापीठाची वैशिष्ट्ये लिहा. सद्य परिस्थितीत मुक्त विद्यापीठाचे महत्व स्पष्ट करा. [15]

किंवा

कृती संशोधन म्हणजे काय? तुम्ही तुमच्या अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील समस्या सोडविण्यासाठी कृती संशोधनाचा वापर कसा कराल सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) शिक्षक शिक्षणातील बहिर्गत व अंतर्गत मूल्यमापन प्रक्रियेची माहिती लिहा. कोणतीही दोन नवीन मूल्यमापन तंत्रे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषदे (NCTE) ची कार्ये लिहा. शिक्षक-शिक्षणात त्याची भूमिका स्पष्ट करा.

Q3) Write short notes on any four of the following:

[20]

- a) Objectives of Teacher Education
- b) Role of Teacher in inclusive Education
- c) Code of conduct of teaching profession
- d) Need of inservice vocational training
- e) Objectives of group dicussion
- f) Functions of teaching profession organizations

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3307

[Total No. of Pages : 4

[5052]-23

M. Ed (Semester -II) (General)

**207: TEACHER EDUCATION (Optional Paper)
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Answers limit 350-400 words for 15 marks questions. 130 - 150 words for 5 marks questions.*
- 4) *Supplement will not be provided.*

Q1) Write down characteristics of open University. Explain importance of open University in present situation. **[15]**

OR

What is Action Research? How will you use action research for solving problems in teaching learning process? Explain with proper examples.

Q2) Write down information of External and Internal evaluation process in teacher education. Explain any two new techniques of evaluation with proper example. **[15]**

OR

Write down functions of National Council Teacher Education (NCTE). Explain role of NCTE in teacher education.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3308

[Total No. of Pages : 4

[5052]-24

M. Ed General

Paper (Optional IV) (M.Ed 208)

**EDUCATION of CHILDREN WITH SPECIAL NEEDS
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Maximum Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for 15 marks question is 350 to 400.*
- 4) Word limit for 5 marks question is 130-150.*
- 5) Student should strictly follow the given word limit.*
- 6) No supplement will be provided.*

Q1) Illustrate the psychological and sociological perspectives of 'special education. Why is it necessary for attitudinal change towards children with special needs? **[15]**

OR

Write the concept, characteristics and causes of visual impairment. As a teacher, how will you provide education for visually impaired students? **[15]**

Q2) What is meant by: i) special schools ii) Integrated school iii) Residential Rehabilitation centre? How do they support in Education of children with special needs **[15]**

OR

Outline the development of special education from normalization to inclusion. what is the role of parents and community in the education of children with special needs. **[15]**

P.T.O.

Q3) Answer the following (any four)

[20]

- a) PWD Act 1995
- b) Identification of Hearing Impaired (HI) children
- c) Importance of remedial Help
- d) Community based Rehabilitation
- e) Open school learning system for children with special Needs.
- f) Characteristics of children with behavioural and emotional disorder.

Total No. of Questions : 3]

P3308

[5052]-24

M. Ed General

विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांचे शिक्षण
(2013 Pattern) (Optional - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) 15 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्द मर्यादा 350-400 आहे.
4) 5 गुणांच्या प्रश्नासाठी शब्द मर्यादा 130-150 आहे.
5) विद्यार्थ्यांने शब्दमर्यादेचे काटेकोर पालन करावे.
6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) विशेष शिक्षणासाठीचा मानसशास्त्रीय व समाजशास्त्रीय दृष्टीकोन स्पष्ट करा. विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांच्या शिक्षणाबाबतच्या दृष्टिकोनात्मक बदलासाठी त्यांची गरज का आहे? [15]

किंवा

दृष्टि दोषाची संकल्पना, वैशिष्ट्ये व कारणे लिहा: एक शिक्षक म्हणून तुम्ही दृष्टि दोष असणाऱ्या विद्यार्थ्यांपर्यंत शिक्षण कसे पोचवाल?

प्रश्न 2) i) विशेष शाळा ii)समावेशक शाळा iii)निवासी पुनर्वसन केंद्र म्हणजे काय? विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांसाठीच्या शिक्षणात वरील संस्था कशाप्रकारे मदत करतात? [15]

किंवा

सामान्यीकरणापासून समावेशनापर्यंतच्या विशेष शिक्षणाच्या विकासाची रूपरेषा स्पष्ट करा. विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांच्या शिक्षणात पालक व समुदायाची भूमिका कोणती?

प्रश्न 3) खालील पैकी कोणत्याही चारवर टीपा लिहा:

[20]

- अ) पी.डब्लु. डी. कायदा 1995
- ब) श्रवण दोष असणाऱ्या बालकांचे निदान
- क) उपचारात्मक मदतीचे महत्व
- ड) समुदायाधारित पुनर्वसन
- इ) विशेष गरजा असणाऱ्या बालकांसाठी मुक्त शाळा शिक्षण पद्धती
- फ) वर्तनात्मक व भावनात्मक समस्या असणाऱ्या बालकांची वैशिष्ट्ये

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3309

[Total No. of Pages : 4

[5052]-25
M.Ed. (Semester - II)
GUIDANCE AND COUNSELING
(2013 Pattern) (Optional - V)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Explain with examples Homevisits, Interview and Observation are the technique of guidance by referring following points. **[15]**

- a) Concept
- b) Limitations
- c) Utility in guidance

OR

Explain the need of collecting occupation information. Explain method of dissemination of Occupation information with an example.

Q2) What do you mean by group counseling? Explain regular subject classes, co-curriculum classes, clubs means of group counseling with an example. **[15]**

OR

Some students are regularly absent from your class-room. How will you make counseling of them, explain with process of counseling.

P.T.O.

Q3) Write short notes (any four):

[20]

- a) Need of guidance for maladjusted children.
- b) Methods of classification of occupational information.
- c) Limitations of Directive counseling.
- d) Need of Research in guidance and counseling.
- e) Role of field trips in dissemination of Information about various courses.
- f) Principles of counseling.

Total No. of Questions : 3]

P3309

[5052]-25

M.Ed. (Semester - II)

शैक्षणिक मार्गदर्शन व समुपदेशन

(2013 Pattern) (Optional - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) गृहभेटी, मुलाखत आणि निरीक्षण ही मार्गदर्शनाची तंत्रे खालील मुद्द्यांच्या आधारे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

- अ) संकल्पना
ब) मर्यादा
क) मार्गदर्शनातील उपयुक्तता

किंवा

व्यवसायविषयक माहिती संकलनाची गरज स्पष्ट करा. व्यवसायविषयक माहिती वितरणाची पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) समूह समुपदेशन म्हणजे काय? दैनंदिन अध्यापनतासिका, सहशालेय उपक्रमवर्ग आणि छंदवर्ग ह्या समूह समुपदेशनाच्या पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

तुमच्या वर्गातील काही विद्यार्थी नियमित गैरहजर असतात, अशा विद्यार्थ्यांचे समुपदेशन तुम्ही कसे कराल? ते समुपदेशनाच्या प्रक्रियेच्या आधारे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) कुसमायोजित विद्यार्थ्यांच्या मार्गदर्शनाची गरज
- ब) व्यवसायविषयक माहिती वर्गीकरणाच्या पद्धती
- क) निर्देशित समुपदेशनाच्या मर्यादा
- ड) मार्गदर्शन व समुपदेशनामध्ये संशोधनाची गरज
- इ) विविध अभ्यासक्रम संबंधित माहिती वितरणात क्षेत्रभेटीचे महत्त्व
- फ) समुपदेशनाची तत्त्वे

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3310

[Total No. of Pages : 2

[5052]-26

M.Ed. Semester - II

**210 : TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN
EDUCATION (Optional Paper - VI)
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Students should follow the given word limit. Long answer 300 to 350 words.
Short answer 130 to 150 words.*
- 4) *In any situation, no supplement would be given to students.*

Q1) Explain with examples relationship between educational objectives and tools of evaluation. **[15]**

OR

What do you mean by 'educational environment'? Explain testing of educational environment.

Q2) Explain the concept of Item analysis & elaborate how is item analysis useful for improvement of the test. **[15]**

OR

Explain with examples different types of tests.

Q3) Write notes on any four of the following. **[20]**

- a) Limitations of online examination.
- b) Scaling Methods.
- c) Influence of nature of test on test scores.
- d) Indian contribution in the field of testing.
- e) Validity of test.
- f) Need of score transformation.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P3310

[5052]-26

M.Ed. Semester - II

210 : TESTING, MEASUREMENT AND EVALUATION IN
EDUCATION (Optional Paper - VI)

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मराठी प्रश्नांबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) शैक्षणिक उद्दिष्ट्ये आणि मूल्यमापनांची साधने यातील संबंध सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

‘शैक्षणिक वातावरण’ म्हणजे काय ते सांगून शैक्षणिक वातावरणाचे परीक्षण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) ‘घटक विश्लेषण’ (Item analysis) संकल्पना स्पष्ट करा आणि कसोटी सुधारण्याकरता. ‘घटक विश्लेषण’ कसे उपयुक्त आहे हे स्पष्ट करा. [15]

किंवा

कसोट्यांचे (चाचण्यांचे) वेगवेगळे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टीपा लिहा. [20]

- अ) ऑन लाईन परीक्षेच्या (on line examination) मर्यादा
ब) स्केलिंगच्या पद्धती (scaling methods)
क) कसोटी प्राप्तांकावर कसोटीच्या स्वरूपाचा (nature) होणारा परिणाम
ड) परिक्षणाच्या क्षेत्रात भारताचे योगदान
इ) चाचणीची सप्रमाणता
फ) प्राप्तांकांच्या रूपांतरणाची (transformation) गरज

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3311

[Total No. of Pages : 2

[5052]-27

M.Ed. (Semester - II)

211 : CURRICULUM DEVELOPMENT
(2013 Pattern) (Optional - VII)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.
- 4) Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.
- 5) Student should strictly follow the word limit given.
- 6) No supplement will be provided to the students.

Q1) Explain the principles of constructing curriculum. Explain with examples, which ways will you follow while implementing curriculum. [15]

OR

What is Evaluation of curriculum? Which tools are used while evaluating the curriculum.

Q2) Explain the sources of curriculum construction. Explain how the psychological sources are used while constructing curriculum. [15]

OR

What are specifications of objectives? Explain the importance of relationship between planning and specifications of objectives.

Q3) Write short notes on any four of the following. [20]

- a) Problems of curriculum reform.
- b) Write the principles of Evaluation.
- c) Guiding principles for curriculum development.
- d) Write the points of fundamental research in curriculum development.
- e) Interdisciplinary curriculum-concept.
- f) Organization of curriculum by subject explain the concept.

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P3311

[5052]-27

M.Ed. (Semester - II)

211 : CURRICULUM DEVELOPMENT

(2013 Pattern) (Optional - VII)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम रचनेची तत्त्वे स्पष्ट करा. अभ्यासक्रम कार्यान्वित करताना कोणत्या मार्गाचा अवलंब केला जातो सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अभ्यासक्रमाचे मूल्यमापन म्हणजे काय? अभ्यासक्रमाचे मूल्यमापन करताना कोणत्या साधनांचा वापर केला जातो.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम रचनेचे आधार स्पष्ट करा. अभ्यासक्रम रचना करत असताना मानसशास्त्रीय आधारांचा वापर कसा केला जातो स्पष्ट करा. [15]

किंवा

उद्दिष्टांची स्पष्टीकरणे म्हणजे काय? नियोजन आणि उद्दिष्टांचे स्पष्टीकरण यामधील संबंधाचे महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा. [20]

- अ) अभ्यासक्रम पुनर्रचनेतील समस्या
- ब) मूल्यमापनाची तत्त्वे लिहा
- क) अभ्यासक्रम विकसनाची मार्गदर्शक तत्त्वे
- ड) मूलभूत संशोधनातील अभ्यासक्रम विकसनाचे मुद्दे लिहा.
- इ) आंतरविद्याशाखीय अभ्यासक्रम - संकल्पना
- फ) अभ्यासक्रमातील आशयाचे संघटन - संकल्पना स्पष्ट करा.

ॐॐॐॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3312

[Total No. of Pages : 3

[5052]-28

M.Ed. (General) (Semester - II)

**212 : HISTORY OF EDUCATION & PROBLEMS OF
EDUCATION (Optional Paper - VIII)
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer to Q. 1 & 2 should be between 350 to 400 words each.*
- 4) Answer to Q.3 should be between 140 to 150 words each.*
- 5) Students should follow the given word limitations.*
- 6) In any situation students will not get supplements.*

Q1) What are the problems in Primary Education? What remedies you suggest for quality improvement in Primary Education? Explain. **[15]**

OR

Explain Wood Educational Despatch 1854.

Q2) Explain the methods of Teaching during Vedic & Buddhist period. Which teaching methods you will use in todays teaching learning process. **[15]**

OR

Explain the salient features of National Educational policy of 1986.

P.T.O.

Q3) Write short notes (Any Four):

[20]

- a) Revised National Policy on Education 1992.
- b) Main Problems of Higher Education in India.
- c) Macaulay Minutes.
- d) Social problems of Indian Education & its remedies.
- e) Administrative problems of Indian Education & its remedies.
- f) Explain curriculum during Islamic period.

Total No. of Questions : 3]

P3312

[5052]-28

M.Ed. (General) (Semester - II)

212 : HISTORY OF EDUCATION & PROBLEMS OF
EDUCATION

(2013 Pattern) (Optional Paper - VIII)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) भारतात प्राथमिक शिक्षणात कोणत्या समस्या आहेत? प्राथमिक शिक्षणातील गुणवत्ता सुधारण्यासाठी तुम्ही कोणते उपाय सूचवाल? स्पष्ट करा. [15]

किंवा

वुडचा शिक्षण खलिता 1854 स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) वैदिक आणि बौद्धकाळातील अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा. आजच्या अध्ययन – अध्यापन प्रक्रियेमध्ये तुम्ही कोणत्या अध्यापन पद्धती वापराल. [15]

किंवा

1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणातील मुख्य वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) सुधारित राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1992
ब) भारतातील उच्च शिक्षणामधील मुख्य समस्या
क) मेकॉले चा खलिता
ड) भारतीय शिक्षणातील सामाजिक समस्या आणि त्याच्या उपाययोजना.
इ) भारतीय शिक्षणातील प्रशासकिय समस्या आणि त्याच्या उपाययोजना
फ) इस्लामिक काळातील अभ्यासक्रम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3313

[Total No. of Pages : 4

[5052]-29
M.Ed. (Semester - II)
ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS
(Optional Paper - IX)
(2013 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the students.*
- 6) *Use of simple calculator and statistical table is allowed.*

Q1) a) Frame the regression equation using given data predict the score in the subject English when score in mathematics is 15 and predict the score of mathematics when scores in English is 20 **[10]**

- Mean of mathematics = $x = 16$
- Mean of English = $y = 18$
- Standard deviation of $(x) = 3.03$
- Standard deviation of $(y) = 6.06$
- Coefficient of correlation $\gamma_{xy} = 0.75$

b) Illustrate the nature of scatter diagraeme. **[5]**

OR

a) Compute Mann-whitney 'U' test from the following data and test significance of the difference between the two groups.

P.T.O.

X	15	14	13	11	08	07	05	-	-
Y	19	17	16	15	20	08	09	07	04

b) Write validity of chi-square test with example.

Q2) a) Explain in detail stannine scaling with hypothetical example. **[10]**

b) Write note on significance of standard deviation. **[5]**

OR

a) Explain any two methods of determining reliability of test.

b) Write note on - median test.

Q3) Write notes on any four of the following. [20]

a) Defects in normality.

b) Point - bi - serial correlation.

c) Simple application of partial and multiple correlation.

d) Use of statistical measure.

e) Basic assumptions of factor analysis.

f) Meaning of covariance.

Total No. of Questions : 3]

P3313

[5052]-29
M.Ed. (Semester - II)
ADVANCED EDUCATIONAL STATISTICS
(Optional Paper - IX)
(2013 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत .

प्रश्न 1) अ) दिलेल्या माहितीवरून प्रतिगमन समिकरण तयार करा. जेव्हा गणित विषयातील प्राप्तांक 15 असतील तर इंग्रजी विषयातील प्राप्तांकाचे भाकित करा आणि इंग्रजी विषयातील प्राप्तांक 20 असेल तर गणित विषयातील प्राप्तांकाचे भाकित करा. [10]

- गणिताचे मध्यमान $(x) = 16$
- इंग्रजीचे मध्यमान $(y) = 18$
- गणिताचे प्रमाण विचलन $(x) = 3.03$
- इंग्रजीचे प्रमाण विचलन $(y) = 6.06$
- सहसंबंध गुणक $\gamma_{xy} = 0.75$

ब) विस्तरण चित्राचे स्वरूप उदाहरणासह स्पष्ट करा. [5]

किंवा

अ) खालील माहितीवरून मन व्हीटने-यु- चाचणीची गणन करा आणि दोन गटातील फरकाची सार्थता तपासा.

X	15	14	13	11	08	07	05	-	-
Y	19	17	16	15	20	08	09	07	04

ब) काय स्केअर (x^2) कसोटीची यथार्थता उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अ) काल्पनिक उदाहरणाच्या साह्याने प्रनऊ स्केलिंग सविस्तर स्पष्ट करा. [10]

ब) प्रमाण विचलनाचे महत्त्वपूर्णता टीप लिहा. [5]

किंवा

अ) कसोटीची विश्वसनीयता ठरविण्याच्या कोणत्याही दोन पद्धती स्पष्ट करा.

ब) टीप लिहा - मध्यांक कसोटी.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा. [20]

अ) प्रसामान्यते मधील कमतरता (Defects)

ब) बिंदू - द्विक्षेणीक सहसंबंध

क) भागशः आणि बहुविध सहसंबंधाचे साधे उपयोजन

ड) सांख्यिकिय परिमाणांचे उपयोग

इ) घटक विश्लेषणाची पायाभूत गृहितके

फ) सहप्रसरणाचा (Covariance) अर्थ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3314

[Total No. of Pages : 2

[5052]-30

M.Ed. (General) (Optional) (Semester - II)

**210 : EDUCATIONAL TECHNOLOGY & E - LEARNING
(2013 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 .*
- 5) *No supplement will be provided.*

Q1) What is communication? Explain the sharion's model of communication with merits and demerits? **[15]**

OR

What is computer Based Training? Explain the importance of Computer Based Training in Teacher Education?

Q2) What is educational technology? Explain need of technology in field of teacher education. **[15]**

OR

What is e - learning? Explain the management and implementation of e-learning with illustration.

Q3) Answer the following.(Any 4) **[20]**

- a) Stages of teaching
- b) Task Analysis
- c) Teaching and Instruction
- d) Online course development model
- e) Digital learning object
- f) Application of animation

⌘⌘⌘

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

P3314

[5052]-30

M.Ed. (General) (Optional) (Semester - II)

210 : EDUCATIONAL TECHNOLOGY & E - LEARNING

(2013 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) संप्रेषण म्हणजे काय? शावन चे संप्रेषण प्रतिमान गुण – दोषांसह स्पष्ट करा. [15]

किंवा

संगणकाधिष्ठित प्रशिक्षण म्हणजे काय? संगणकाधिष्ठित प्रशिक्षणाचे शिक्षक – शिक्षणातील महत्त्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) शैक्षणिक तंत्रज्ञान म्हणजे काय? शिक्षक-शिक्षण क्षेत्रात तंत्रज्ञानाची गरज स्पष्ट करा. [15]

किंवा

ई – अध्ययन म्हणजे काय? ई – अध्ययनाचे व्यवस्थापन व अंमलबजावणी सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) अध्यापनाचे स्तर
- ब) कार्यनिती विश्लेषण
- क) अध्यापन आणि अनुदेशन
- ड) ऑनलाइन अभ्यासक्रम विकसन प्रतिमान
- इ) डिजीटल लर्निंग ऑब्जेक्ट
- फ) सचेतनाचे उपयोजन

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3315

[Total No. of Pages : 4

[5052]-31

M.Ed. (Semester - II)

215 : INCLUSIVE EDUCATION

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for the question of 15 marks is 350-400.*
- 4) *Word limit for the question of 5 marks is 130-150.*
- 5) *Students should strictly follow the given word limit.*
- 6) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain the concept, meaning and difference in special, Integrated and Inclusive Education. What are the benefits of Inclusive Education? Give strategies for inclusion of gifted students. **[15]**

OR

Explain, how attitudes and values contribute towards inclusion? Develop an action plan to develop a positive attitude for inclusion in school. **[15]**

Q2) How can the following tools be used for the assessment of exceptional students?

- a) Intelligence tests
- b) Achievements tests

How are teacher based assessments used in the evaluation of students with learning disabilities. **[15]**

P.T.O.

OR

Explain, how co-operative and collaborative instructional strategies can be used in an inclusive classroom with examples. Write a lesson plan using co-operative learning techniques for an inclusive classroom. [15]

Q3) Answer the following (Any Four) [20]

- a) How can positive attitude be developed for inclusion?
- b) What are the characteristics of mentally challenged students?
- c) What are the benefits of inclusion?
- d) What is the ideology for inculsion?
- e) What is the physical layout for a hearing impaired student in an inclusive classroom?
- f) How can peer mediated instruction be achieved for inclusion?

Total No. of Questions : 3]

P3315

[5052]-31

M.Ed. (Semester - II)

215 : INCLUSIVE EDUCATION

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द आहे.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द आहे.
 - 5) विद्यार्थ्यांनी दिलेली शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) विशेष, एकात्म आणि समावेशक शिक्षण यांचे स्वरूप अर्थ आणि त्यांमधील फरक स्पष्ट करा. समावेशक शिक्षणाचे फायदे कोणते आहेत? 'प्रज्ञावान' मुलांच्या समावेशनाच्या योजना सांगा. [15]

किंवा

अभिवृत्ती आणि मूल्ये यांचे समावेशनामधील योगदान स्पष्ट करा. शाळेमध्ये समावेशनासाठी सकारात्मक अभिवृत्ती विकसित करण्यासाठीचा कृती आराखडा विकसित करा. [15]

प्रश्न 2) विशेष विद्यार्थ्यांचे परीक्षण करण्यासाठी खालील साधनांचा कसा वापर करता येवू शकेल?

अ) बुद्धिमत्ता चाचण्या

ब) संपादन चाचण्या

अध्ययन अक्षमतांचे मूल्यमापन करण्यासाठी शिक्षक - आधारित परीक्षणाचा वापर कसा करता येईल. [15]

किंवा

समावेशक वर्गामध्ये सहकार्यात्मक आणि सहभागात्मक अनुदेशन पद्धतींचा वापर कसा करता येवू शकेल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. समावेशक वर्गासाठी सहकार्यात्मक अध्ययन तंत्राचा वापर करून पाठ-टाचण लिहा. [15]

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [20]

- अ) समावेशनासाठी सकारात्मक अभिवृत्ती कशी विकसित करता येईल?
- ब) मानसिक दृष्ट्या आव्हानात्मक (challenged) विद्यार्थ्यांची वैशिष्ट्ये कोणती?
- क) समावेशनाचे फायदे कोणते आहेत?
- ड) समावेशनासाठीची तात्त्विक बैठक कोणती आहे?
- इ) समावेशक वर्गामध्ये, कर्णबधिर मुलांसाठी भौतिक आराखडा काय असेल?
- फ) समवयस्कांद्वारे केलेले अनुदेशन (peer mediated instruction) समावेशनासाठी कसे साधता येईल?

